

MONITORIZAREA FERTILITĂȚII ÎN PROFIL TERITORIAL

GRIGORAȘ Ecaterina³⁰, cercetător științific, drd.,
CCD INCE

ADNOTARE. Prezenta lucrare este axată pe analiza natalității în Republica Moldova în profil teritorial în anii 2000 și 2014. Cel mai scăzut nivel de fertilitate s-a constatat în mun. Chișinău, iar cel mai înalt în zona economico-geografică Centru, Nordul și Sudul având nivelul similar al fertilității. În toate zonele se înregistrează scăderea continuă a fertilității și restructurarea calendarului nașterilor, curba fertilității având un profil al modelului intermediar cu tendință spre modelul tardiv de fertilitate. Intensitatea activității de reproducere menținându-se la un nivel cu mult mai înalt la femeile din mediul rural decât mediul urban.

CUVINTE CHEIE: *fertilitate, calendarul nașterilor, analiza în profil teritorial.*

ABSTRACT. This paper focuses on the regional analysis of fertility rates in the Republic of Moldova for 2000 and 2014 years. The lowest level of fertility is found in city Chisinau, while the highest level is registered in the Centre region. The North and South regions have the similar levels of fertility. In all the areas, a decline in fertility and shifts in birth timing towards maturer ages are registered. Timing curves have the intermediate fertility model profile with a tendency towards the delayed fertility model one. The intensity of the reproductive activity remains much higher among rural women compared to urban women.

KEYWORDS: *Republic of Moldova, fertility, timing of births, analysis of territorial profile.*

Programul național strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova (2011-2025) are ca obiectiv prioritizarea politicilor de stimulare a natalității în vederea diminuării declinului demografic și monitorizarea tendințelor acestui fenomen, inclusiv în profil teritorial.

În ultimele decenii în Republica Moldova scăderea numărului de nașteri se manifestă prin modificări importante survenite în calendarul fertilității, reflectând transformarea modelului comportamental reproductiv al populației și schimbarea fundamentală a ciclului de viață. Consecința acestei modificări este datorată celei de-a doua tranziții demografice care presupune modificarea calendarului căsătoriilor, constatându-se, în general, creșterea vârstei la prima căsătorie, reducerea relativ bruscă a fertilității, indicii conjuncturali scăzând rapid și mult sub nivelul de înlocuire a generațiilor, creșterea rapidă a ratelor conjuncturale ale divorțialității, etc.

³⁰ © GRIGORAȘ Ecaterina, egrigoras88@gmail.com

A doua tranziție demografică a devenit "esența narativă a schimbărilor ideatice și culturale", a cărei diferență principală de prima tranziție demografică este "preocuparea înaltă de auto-împlinirea individuală, libertatea de alegere, stilul de viață și emanciparea, reflectate în procesul de formare a familiei, atitudinile față de reglementarea fertilității și motivația de a deveni părinte"[1].

La nivel de indicatori demografici pentru anii calendaristici primele semne ale celei de-a doua tranziții demografice (și tranziției fertilității) au devenit vizibile de la mijlocul anilor 1990 și în prezent schimbările structurale ale fertilității sunt în plină desfășurare, care evident vor continua pe parcursul mai multor decenii [2, p.167].

Pentru evaluarea nivelului natalității, la nivelul structurilor de stat se utilizează indicatorul rata totală a natalității, după cum se știe, depinde de structura populației. În vederea realizării unei analize obiective și a eliminării influenței structurii pe vârste, pentru populațiile colectivităților comparate se determină ratele standardizate ale natalității prin metoda indirectă de standardizare.

Utilizând această metodă am asigurat calcularea indicilor standardizați ce reprezintă expresia numerică a fenomenului natalității și asigură calcularea celor mai corecte comparații între populațiile diferite. Astfel, metoda indirectă urmărește să stabilească măsura în care structurile diferite în funcție de vârstă, caracteristice colectivităților comparate, influențează rata natalității. În acest context, ne-am propus realizarea unei analize a fluctuației natalității la nivel teritorial prin compararea ratelor standardizate a natalității pe raioane pentru anii 2007-2013, însă pentru evidențierea variațiilor teritoriale ale natalității am analizat în aspect comparativ anii 2007 și 2013 (date disponibile).

Pentru anul 2007 (fig.2), în profil teritorial observăm un nivel înalt al natalității în raioanele nordice: Soroca, Râșcani, Fălești, Sângerei, în raioanele de centru: Telenești, Rezina, Călărași, Ialoveni, Hâncești și raioanele sudice: Ștefan Vodă, Leova, Găgăuzia, atingând ratele 13.1‰ și mai mult. Raioanelor din Sudul Moldovei: Basarabeasca, Cahul și la Nord municipiului Bălți li se atribuie rate mici între 7.1-10.00‰. Cea mai mică rată o înregistrează municipiul Chișinău până la 7.00‰. Rate de 10.1-13.00 ‰ înregistrează în mare parte raioanele nordice, cele de centru și mai puțin în cele din sudul republicii. Nivelul natalității variază între rate mici, medii cât și înalte numai în raioanele sudice, pe când în raioanele nordice prevalează ratele mici de natalitate.

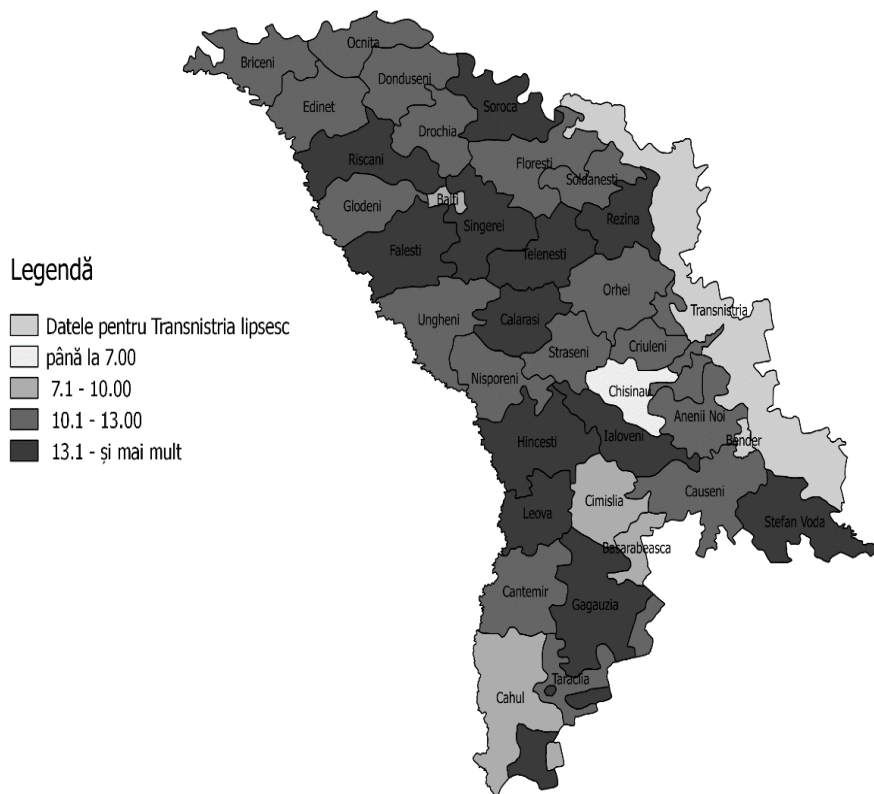

Figura 1. Rata standardizată a natalității, anul 2007

Sursa: Calculat în baza datelor Biroului Național de Statistică

Anul 2013 (fig. 2) a înregistrat o intensitate mai redusă a natalității în nordul, centrul cât și sudul republicii. La Nord nivelul mai înalt este evident în raioanele Dondușeni, Râșcani, Fălești și Șoldănești, Centru-raionul Strășeni, iar la Sud-raionul Leova cu rate de 13.1‰ și mai mult. Pentru municipiul Bălți și raioanele Briceni, Anenii Noi, Cimișlia, Basarabeasca și Cahul se identifică rate mici de 7.1‰- 10.00‰. Astfel, zonele cele mai favorabile totuși rămân a fi raioanele nordice (Râșcani, Fălești) și sudice (Leova).

Municipiul Chișinău păstrează aceeași tendință înregistrând cea mai mică rată de până la 7.00‰, ceea ce este specific pentru comportamentul reproductiv al populației din orașele-capitale. Cercetările autohtone reliefează că nivelul scăzut al natalității în capitală este determinat de o combinație de mai mulți factori: cauzele socio-economice pentru amânarea nașterii unui copil, acordând prioritate educației și obținerea experienței pe piața muncii. În plus, lipsa de dezvoltare a serviciilor din domeniul educației și de îngrijire a copilului, existența stereotipurilor tradiționale

privind rolurile de gen, nivelul înalt al educației și angajarea în câmpul muncii a femeilor contribuie la menținerea fertilității scăzute [3].

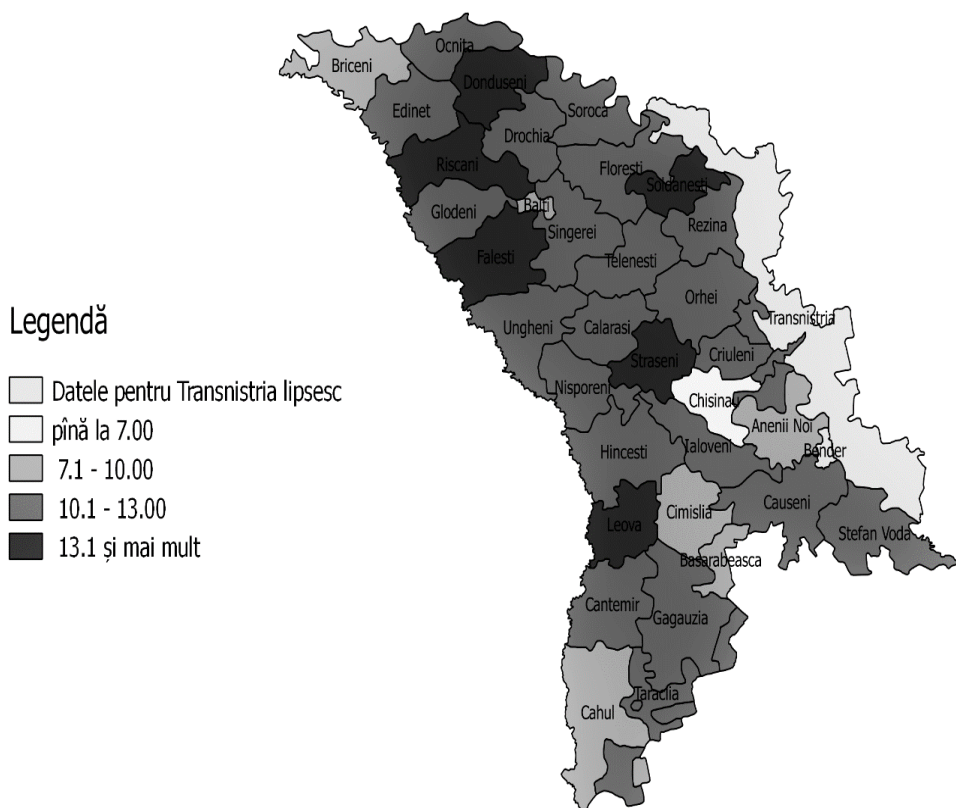

Figura 2. Rata standartizată a natalității, anul 2013

Sursa: Calculat în baza datelor Biroului Național de Statistică

Procesul de reducere a fertilității este condiționat de reducerea numărului de copii pe care i-ar naște o femeie de vârstă fertilă într-un an calendaristic, dacă ratele de fertilitate pe grupe de vârstă ar rămâne aceleași pe parcursul vieții sale fertile. Amânarea nașterilor provoacă distorsiunea valorii ratei totale de fertilitate, ceea ce subestimează nivelul fertilității generațiilor feminine [4].

În prezent, rata totală de fertilitate (fig. 3) este în plină descendență pentru zonele Centru, Sud și mun. Chișinău, doar zona de Nord înregistrând în 2014 o rată totală de fertilitate de 1,4 în comparație cu 1,3 copii per femeie în 2007. Zona de Centru stabilește o rată de 1,44 copii per femeie semnificând cea mai înaltă rată din zonele economico-geografice ale țării.

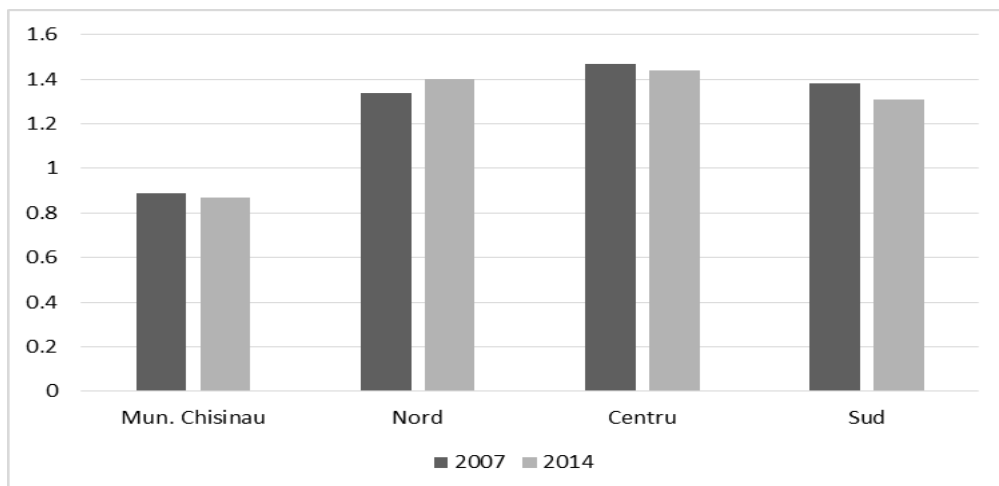

Figura 3. Rata totală de fertilitate pe zone, anii 2007, 2014

Sursa: În baza datelor BNS

Analiza fertilității populației feminine pe grupe de vârste (anii 2000 și 2014), indică faptul că intensitatea fenomenului variază puternic în funcție de această caracteristică demografică fundamentală. O examinare ulterioară a modelelor de fertilitate în zonele urbane și rurale demonstrează fenomenul de “îmbătrânire a fertilității” (fig. 4).

Populația feminină urbană (anul 2014), înregistrează creșterea nivelului fertilității în vârstele mai mature de 25-29, 30-34 și 35-39 ani, în comparație cu anul 2000, unde curba fertilității se plasa în grupa de vârstă 20-24 ani. Totodată, în mod constant numărul de copii născuți per 1000 femei se apropie tot mai mult de grupa de vârstă de 25-29 ani.

Tendențe similare se observă și în mediul rural. Cea mai mare reducere a fertilității în comparație cu anul 2000, fiind atestată în cel mai tânăr grup de vârstă (sub 15-19 ani) și majorarea ei în grupele de vârstă de 20-24 și 25-29 ani (aici aproape se egalează). Deși tendințele fertilității în așezările urbane și cele rurale au același vector, totuși, intensitatea activității de reproducere la femeile de la sate se menține la un nivel cu mult mai înalt decât la cele din orașe, în special în grupele de vârste 20-24 și 25-29 ani și cu o tendință de majorare în grupele de vârstă 30-34 și 35-39 ani.

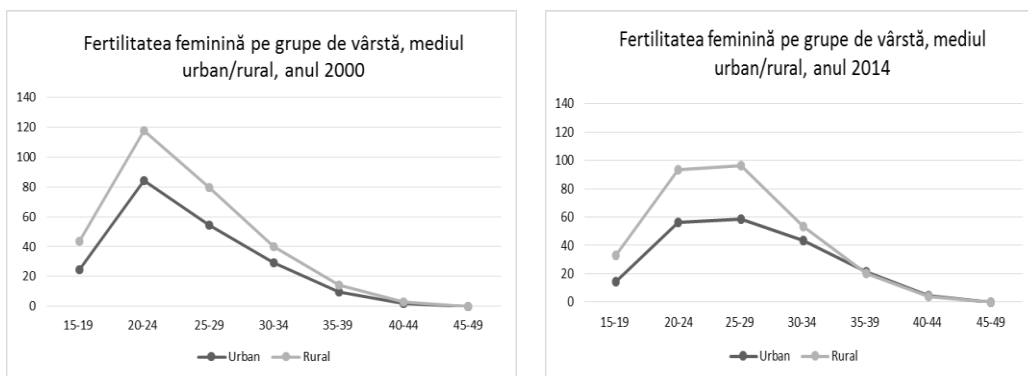

Figura 4. Ratele specifice de fertilitate pe medii de reședință, anii 2000, 2014.

Sursa: În baza datelor BNS

În acest sens menționăm care este contribuția fertilității feminine înregistrată de aceste grupe de vârstă 30-34 și 35-39 ani (tab.1). În anul 2014 contribuția în grupa de vârstă 30-34 ani, în mediul urban, a crescut cu 11% față de anul 2000, iar în mediul rural cu 6%, ceea ce semnifică un proces mai lent, dar semnificativ de deplasare a nașterilor spre vârstele mature. În grupa de vârstă 35-39 ani, contribuția pentru anul 2014, a crescut în mediul urban cu 4% față de anul 2000, pe când în mediul rural doar cu 1%.

Tabelul 1. Contribuția fertilității feminine pe grupe de vârstă, anii 2000, 2014

Anul	Mediul	Grupa de vârstă						
		15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49
2000	urban	13%	41%	27%	13%	5%	1%	0%
	rural	19%	43%	23%	10%	4%	1%	0%
2014	urban	4%	23%	24%	24%	9%	2%	0%
	rural	10%	35%	32%	16%	6%	1%	0%

Sursa: Calculat de autor în baza datelor BNS

Monitorizarea fertilității pe zone economico-geografice (în aspect comparativ pentru anii 2000 și 2014), de asemenea, stabilește fluctuații ale fertilității feminine (fig.4). În anul 2007 (date disponibile) sa înregistrat modelul de fertilitate precoce, unde curba fertilității se localiza în grupa de vârstă 20-24 ani, iar mun. Chișinău înregistra valorile tipului de fertilitate "tardivă" sau "întârziată" când punctul maxim al curbei fertilității se situa în grupa de vârstă 25-29 ani.

Anul 2014 stabilește pentru Sud, Nord, Centru, cât și pentru mun. Chișinău tipul intermediar de fertilitate, deoarece punctul maxim al curbei fertilității se plasează în grupele de vârstă 20-24 și 25-29 ani, dar cu o deplasare lentă spre grupele de vârstă 30-34 și 35-39 ani.

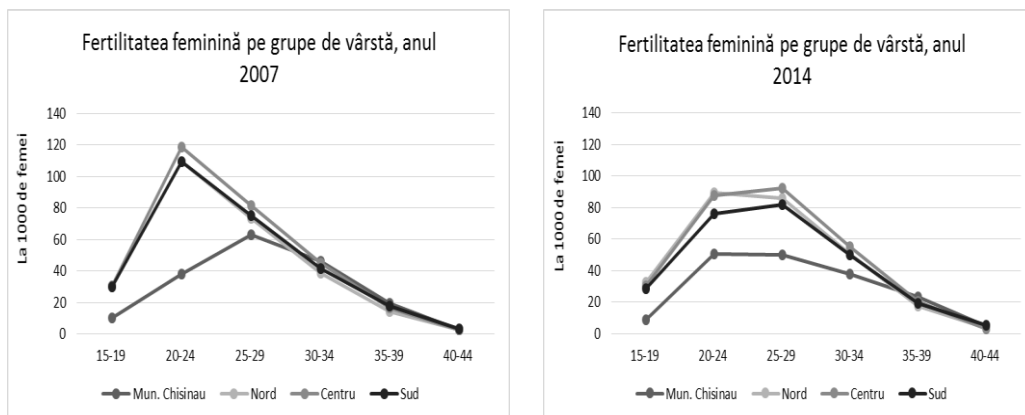

Figura 5. Fertilitatea feminina pe grupe de vârste în profil zonal, anii 2007, 2014.

Sursa: În baza datelor BNS

Scăderea fertilității este însoțită de o restructurare a modelului de fertilitate. Fertilitatea de tip precoce, cu valorile cele mai ridicate la grupa de vârstă 20-24 ani (în 2000, chiar și 2007), începând cu anul 2014 asistăm la o creștere a ponderii fertilității la vârstele mai mari de 25 ani. În același timp, în zona de Nord, Centru și Sud, curba ratelor de fertilitate se îndepărtează deja de modelul intermediar, având caracteristicile modelului tardiv, cu valori mai mari în grupa de vârstă 25-29 ani, aceasta fiind o fază intermediară spre modelul tardiv.

Astfel, nivelul scăzut al fertilității pe care îl înregistrează astăzi Republica Moldova poate fi explicat prin prisma a două aspecte:

Pe de o parte, influența celei de a doua tranziții demografice ce a influențat modelul reproductiv din ultimele trei decenii, și anume: cuplurile își doresc un număr mic de copii, aduși pe lume la o vârstă mai ridicată, devenind o regulă care guvernează comportamentul reproductiv al tânărului cuplu într-o societate ce adoptă rapid sistemul de valori și atitudini al țărilor dezvoltate. Acest model a devenit din ce în ce mai răspândit după anii 1990 și continuă până în prezent, înregistrând o discrepanță atât la nivel de zone economico-geografice cât și pe medii de reședință.

Iar pe de altă parte, declinul fertilității fiind cauzat de lipsa de politici prietenoase familiei, influența nivelului scăzut de trai al populației și nivelul scăzut de protecție socială a familiilor, în special a celor tinere, subdezvoltarea serviciilor primare de îngrijire și educație a copilului, prezența stereotipurilor tradiționale privind rolurile de gen (mai pronunțat în mediul rural) au un impact semnificativ asupra comportamentului și intențiilor reproductive ale populației.

Bibliografia:

1. Van de Kaa, D. J. 2001. "Postmodern fertility preferences: From changing value orientation to new behavior". În: R. A. Bulatao, J. B. Casterline (eds.) Global fertility transition. Supplement to Population and Development Review 27, New York, Population Council, pp. 290-338.
2. Gagauz, O. Familia contemporană între tradițional și modern. Chișinău: Tipografia Sirius SRL, 2011, p. 166-167.
3. Бучучану-Врабие, М. Детерминанты низкой рождаемости в столичном городе (на примере г. Кишинева). În: Демографія та соціальна економіка, nr. 1 (13), Київ, 2010, p. 124.
4. Gagauz, O. Impactul restructurării ciclului reproductiv asupra indicatorilor fertilității. În: Conferința internațională științifico-practică "Creșterea economică în condițiile globalizării ed. IX-a". Chișinău: Tipografia Centrală, 2014, p. 9-19.
5. Rotariu, T. Demografie și sociologia populației. Structuri și procese demografice. București: Polirom, 2009, p. 241.
6. Захаров С.В. Рождаемость в России: первый и второй демографический переход. În: Demoscope Weekly. Disponibil: http://demoscope.ru/weekly/knigi/konfer/konfer_08.html.
7. Gagauz, O. Buciuceanu-Vrabie, M. Rolul parental și rolul profesional: oportunități de echilibrare pentru femeia contemporană. Chișinău: "Tipografia - Sirius" SRL, 2011, 136 p.
8. Sora, V., Hirstache, I., Mihăescu, C. Demografia și Statistica Socială. București, Editura Economică, 1996., 497 p.
9. Datele pentru programul QGIS, disponibile pe site-ul <http://www.gadm.org/>
10. Денисенко М.Б., Калмыкова Н.М. Демография в примерах и задачах, Москва, Инфра-М, 2007, 424 стр.
11. Roșca, D. Introducere în sociologia populației și demografie. Ediția a IV-a. București: Editura Fundației România de Mâine, 2007. 120 p.